

Слободан Антонић

Универзитет у Београду, Филозофски факултет –

Одељење за социологију, Београд

ИНВЕРЗНИ НАЦИОНАЛИЗАМ ПРОТИВ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

DOI 10.5937/kultura2587105A

УДК 323.1(497.6)

316.75(497.6)

оригиналан научни рад

Датум пријема: 5. 5. 2025.

Датум прихватања: 10. 7. 2025.

Сажетак: У уводном делу чланка објашњава се појам инверзног национализма, зајим се у првом делу рада наводе неки карактеристични примери инверзног национализма према Републици Српској, а у другом делу рада објашњава се контекст и функција инверзног национализма према Републици Српској. Сви они чиниоци који и иначе производе инверзни национализам у Србији делују и у случају стигматизације Републике Српске у делу наше јавне мњења. Компаративна интелектуална и медијска елита, нормализујући (нео)колонијално постојење Србије у свим животињим доменима, као првобитни трих који оправдава империјализам (нео)колонијалних центара над Србијом узима наводно ендемски и (само)деструктивни „српски национализам”, а посебно „српске злочине” почињене у рату деведесетих. Република Српска је згодна тема у оквиру таквог аутоколонијалног наратива, будући да она обједињује митски „првобитни трих” („џеноцид у Сребреници”) са главним актуелним идеолошким непријатељем — „српским национализмом” — како се карактерише изразита национална самосвесност већине грађана Републике Српске.

Кључне речи: културни ратови, националистичка пропанда, империјализација, ојкофобија, културна политика

Синтагма¹ „инверзни национализам” означава појаву афективне одбојности према (номинално) својој нацији, као и продукцију критичких наратива према сопственој заједници — сличних онима којима други национализми нападају народ коме носилац таквог става припада². Када је пак реч о Републици

1 <https://orcid.org/0000—0002—5693—9952>; чланак је настао у оквиру истраживања које је спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије на пројекту FSITC 1561: „Формирање српског идентитета и теоријске контроверзе о покушајима његове деконструкције”.

2 Антонић, С. „Друштвени корени инверзног национализма”, *Социолошки преглед*, vol. LVII (2024), бр. 3, стр. 862—894, <https://sn.rs/bldli>.

Српској, инверзни национализам углавном преузима наратив бошњачког национализма, који стигматизује Републику Српску као „геноцидну творевину”, захтевајући њену анихилацију³. Ово преузимање становишта непријатељског национализма, од стране дела јавности у Србији и Републици Српској, по правилу се одвија под изговором „суочавања с прошлошћу” и борбе против српског национализма⁴.

Неки примери инверзног национализма према РС

Петар Луковић је још 2006. Републику Српску назвао „Република Шумска”⁵, са варијантма као „Геноцидна Шумска”⁶, или пак као „Шумски Рајх настао на геноциду”⁷. Ове називе су затим радо користили и бошњачки аутори, попут Хариза Халиловића код кога, на београдском порталу *Peščanik*, читамо о „Рајху Шумском” и „Предсједнику Шумске”⁸, као што код босанског писца Александра Хемона, такође у *Peščaniku*, читамо о „Републици Шумској”⁹. Са овим називом сви становници РС стигматизовани су као дивљаци, па Тања Алавук, новинарка из РС, у серијалу „Писма из Републике Српске” пише:

„Грађани ‘Републике Шумске’ зову се ‘Шумњаци’ (м) или ‘Шумњанке’ (ф). Они морају да се боре за опстанак, па ‘најбоље воле’ да дјелују у чопору. [...] ‘Шумњанке’ се морају удати до 17 године и родити дјецу до 22. ‘Шумњаци’ морају имати ‘приватлук’, ићи у кладионицу, пити ‘пивкана’ и продужену кафу са шлагом. [...] У ‘Републици Шумској’ постоји вјеровање да се од учења може полудјети”.¹⁰

3 Антонић, С. (2025) „Антисрбизам у БиХ: од историјског ревизионизма до укидања Српске”, *ЛИК: часопис за књижевност, језик и културу*, Андрићев институт, год. 11, бр. 16, у штампани.

4 Антонић, С. (2025) „‘Српски национализам’ као стигма и њена генеалогичка”, *Концепцији национализма и његовог утицаја у српском политичком дискурсу: средњи век, нови век, савремено доба*, књ. 2, приредили Смиља Марјановић-Душанић и Александар З. Савић, стр. 771—809, <https://sn.rs/ra8kz>. Београд: Универзитет, Филозофски факултет.

5 Petar Luković, „Republic of Šumska”, *Peščanik*, 13. decembar 2006, <https://sn.rs/sb5cn>.

6 Petar Luković, „Pukla genocidna šumska”, *E-novine*, 1. februar 2012, пренето: <https://sn.rs/hk27t>.

7 Исто.

8 Hariz Halilović, „Tako se kalio Reich šumski”, *Peščanik*, 11. januar 2012, <https://sn.rs/d05fx>.

9 Aleksandar Hemon, „Uvod u osnove stida!”, *Peščanik*, 12. juli 2008, <https://sn.rs/bihbj>; „Radovan, čovjek kojeg nema”, *Peščanik*, 27. juli 2008, <https://sn.rs/9qdz>; „Edinin san”, *Peščanik*, 11. juli 2009, <https://sn.rs/rqwla>; „Dječije igre”, *Peščanik*, 2. avgust 2009, <https://sn.rs/j8xe>. У чланку „Радован човјек којег нема” Хемон пише: „‘Република шумска’ је [...] монументална караџићевска творевина, која се попут Радована оваплотила геноцидом, фантазијама и лажима [...]. Дејтонским споразумом легитимизирана, та злочиначка творевина [...] може бити легитимна само у алтернативном свему. Злочини ће бити наплаћени тек кад се разгради оно што је Радован смрћу градио”.

10 Tanja Alavuk, „Lijepa naša Republika Šumska”, *E-novine*, 21. april 2010, <https://sn.rs/1fjxh>; у

И Теофил Панчић је 2007. године објавио текст у коме је Републику Српску, већ у називу чланка, именовао као *Белзебубова земља*¹¹ — при чему је у популарној терминологији, Белзебуб „друго име за Сатану”, односно за „архиђавола” и за „поглавицу демона”¹². У том тексту Република Српска је такође описана и као „гнусна Караџићева државолика краста”, „гломазна цркотина, разјапљена на сред пута”, „Розмарина беба, прекомандована из пакла међу живе људе”, „нељудски Немест”, „перверзна творевина без историјског, географског, демографског или било којег другог сувислог утемељења”...¹³. У Српској, по Панчићу, нема ничег доброг, „*ѿо*, кумашине, нема 'бољу страну': *ѿо* је настало путем зла и зарад зла, и у вечном одржавању пламена зла и мржње исцрпљује се његов смисао, и ту помоћи нема”. Бити против постојања Републике Српске, каже даље Панчић, јесте „питање људскости”. Но, аутору је жао што је реч о, „нажалост, углавном умишљеној опасности по њен опстанак”¹⁴. Слично интониран чланак Панчић је објавио и на сајту *Slobodna Evropa* 2016. године¹⁵.

У интервјуу Милоша Ћирића листу *Danas* налазимо карактеристичну стигматизују и обичних грађана Републике Српске, између осталог и зато што масовно славе Дан РС, 9. јануар¹⁶. „Већина грађана Републике Српске живи у условима сиромаштва, изолације и у атмосфери мржње према Муслиманима”, објашњава Ћирић. „Међутим, њихове тешке животне околности не умањују одговорност (обичних грађана РС — С. А.) за нетрпељивост према босанским Муслиманима, као ни њихову континуирану подршку српским националистима”. На чуђење новинара зашто и даље користи синтагму „геноцидна творевина” за Републику Српску, иако се та шовинистичка етикета све више избегава чак и у БиХ, Ћирић одговара да је „тај термин 'износан' само Србима. Такав утисак немају босански Муслимани и друге жртве на чијим је лешевима тај ентитет настао”. Јер, Српска је, према Ћирићу, створена „серијом геноцида и етничких чишћења од стране Војске РС и уз подршку Београда”, па су између 1992. и 1995. године „Срби већ починили скоро све масовне ратне злочине” будући да је „успостављање РС једино било могуће на злочинима”¹⁷. На другом месту Ћирић Републику Српску проглашава

тексту као напомена стоји: „прво из серијала писама из Републике Српске преносимо са пријатељског портала *H-alter.org*”; реч је о тексту Tanja Alavuk, „Lijepa naša Republika Šumska”, *H-alter.org*, 20. april 2010, <https://sn.rs/uqy8n>.

11 Teofil Pančić, „Belzebubova zemlja”, *Peščanik*, 3. novembar 2007, <https://sn.rs/ni4hz>.

12 Википедија на енглеском, одредница *Beelzebub*, <https://sn.rs/n2m02>.

13 Исто.

14 Исто.

15 Teofil Pančić, „Radovanov orden i sindrom 'prvog miliona’”, *Slobodna Evropa*, 27. oktobar/listopad 2016, <https://sn.rs/j1e3x>.

16 DanasOnline, „Miloš Ćirić: Srbija nije završila rat u Bosni”, *Danas*, 12. januar 2018, <https://sn.rs/xgjhl>.

17 Исто.

не само за „епицентар расизма и шовинизма”, већ и за претњу миру, будући да тобоже „наоружава народ уз помоћ Србије и Русије”¹⁸.

Квалификацију Републике Српске као „геноцидне творевине”, уобичајену за бошњачки национализам, налазимо и у тексту Миливоја Бешлина¹⁹. Он за Српску каже да је „ентитет настао на терору и геноциду”, да је „парадржава” и „лажна држава” „настала на десетинама хиљада невиних жртава”. Она, „док постоји, тражиће нове (жртве — С. А)” — јер „звер (Република Српска — С. А) је увек гладна крви”. Пошто се, дакле, Српска храни крвљу, по Бешлину „остаје упитаност — чије дете је следеће?”. А лек је, тврди Бешлин, једноставан: „Да би деца живела, ентитет(и) мора(ју) умрети”. И овај аутор окривљује грађане Републике Српске за српски национализам, будући да је, на претходним изборима, „велики број босанских Срба дао глас наставку рата другим средствима, беспримерној пљачки, терору и мржњи”, које наводно спроводи власт у Српској²⁰.

Код Томислава Марковића такође читамо да је „Република Српска стварана покољима, етничким чишћењем, концелогорима, масовним силовањима, депортацијама и геноцидом над несрпским становништвом”²¹. Она је „творевина која је синоним покоља, ратних злочина, масовних гробница и геноцида”²². Аутор тврди да је не само „Република Српска настала на злочину и геноциду — ту чињеницу нико никад не може променити”²³, већ да су и данас „злочин и геноцид сврха постојања Републике Српске, њен темељ и једини смисао постојања”²⁴.

Павле Радић сматра да је Република Српска „реално неодржива парадржава, коју је креирала и злочинима створила сулуда националистичка памет”²⁵. Он подсећа на „егзодус Срба у ‘Олуји’” и каже да се исто може десити „буде ли се наставило противбосанско лудило Додика, подржаваног из Београда и Москве”²⁶. Подсећајући на изгон Срба из Хрватске, за који он првенствено окривљује српски национализам, Радић преко претње Олујом „упозорава Србе с обе стране Дри-

18 Miloš Ćirić, „Srbija očajnički pokušava da pobegne od Miloševićevog otrova”, *Kosovo 2.0*, 28. septembar 2018, <https://sn.rs/4f582>.

19 Milivoj Bešlin, „Sofijin izbor: dijete ili entitet”, *Avangarda*, 30. decembar 2018, <https://sn.rs/lk3eu>.

20 Исто.

21 Tomislav Marković, „Povratak u srednji vijek: Naprednjaci bi najradije vladali kmetovima”, *Al Jazeera*, 3. februar 2024, <https://sn.rs/a9e4k>.

22 Tomislav Marković, „Dodikovi laureati: Mali i Veliki Knindža”, *Al Jazeera*, 15. januar 2024, <https://sn.rs/in1se>.

23 Tomislav Marković, „Dan Republike Srpske: U slavu genocida”, *Tačno*, 9. januar 2025, <https://sn.rs/hphe0>.

24 Исто.

25 Pavle Radić, „Sumanuti palikuća pali šibice na buretu baruta”, *Autonomija*, 1. juli 2023, <https://sn.rs/xwcvn>.

26 Pavle Radić, „Dani nacionalističke histerije”, *Autonomija*, 4. avgust 2019, <https://sn.rs/fslz8>.

не шта их чека буду ли и даље срљали за паливатрама и мрачњацима загрцнутих србовањем”²⁷.

Динко Грухоњић каже да је установљење „Републике Српске заправо признање геноцидне политике званичног Београда” и да су тиме тамошње „починиоце геноцида и масовних зверстава наградили Републиком Српском”²⁸. „Република Српска није ништа друго до некаква постмодерна НДХ”²⁹, изјављује Грухоњић, јер су „начин на који су почињени злочини јако личили на оне усташког режима”³⁰ — при чему је „Србија одиграла улогу мини-Немачке у Другом свјетском рату”³¹. И дан-данас, на упит — „да ли је добро или лоше починити геноцид” — „у ентитету РС на то питање добићете следећи одговор: `У реду је починити сва та масовна злодјела, ако су на мети они `други` и `другачији`”³². Данас је главни град „блентитета Републике Српске”³³, како Грухоњић назива РС, „Бањалука, резерват за ратне злочинце, ратне профитере и њихове саучеснике”³⁴. „Бањалука је и у Другом свјетском рату била мамац за зликовце — Павелић ју је прогласио главним градом НДХ”, објашњава овај аутор³⁵. „И он би вјероватно, да је жив, сада био поносан на браћу по ножу из РС”³⁶. Уопште, „РС је експеримент, вивисект који нам јасно приказује на шта личи друштво у којем је фашизам побиједио”, па „у том ентитету постоје само убијеђени фашисти и фашисти из користољубља”³⁷. „Данашња Босна је саграђена на темељима некажњеног геноцида. Док год је тако, неће бити никакве будућности”³⁸. Управо зато, „судбина РС-а је јасна: пропашће”³⁹.

27 Pavle Radić, „Kad će se građani masovno pobuniti protiv ludila nacionalizma?”, *Autonomija*, 21. decembar 2021, <https://sn.rs/0av2n>.

27 Dinko Gruhonjić, „Pakao je na Zemlji, a u ovim našim krajevima ime mu je Vučićeva Srbija”, *Tačno*, 24. septembar 2023, <https://sn.rs/3v0wa>.

29 Vanja Šunjić, „Dinko Gruhonjić za *Prometej.ba*: Nije getoiziranje nacija počelo samo od sebe, već su ga šovинисти planski proizvodili i vodili”, *Prometej.ba*, 30. mart 2021, <https://sn.rs/q9cx4>.

30 Dinko Gruhonjić, „Ratko Mladić je simbol srpskog sveta” (intervju), *Gradski portal*, 20. nov 2021. <https://sn.rs/qko5t>.

31 Исто.

32 Dinko Gruhonjić, „Što se krije iza histeričnih napada Milorada Dodika i Nebojše Vukanovića i zašto je Vučićev režim `prigrlio` sarajevske studentice”, *Slobodna Bosna*, 23. juli 2023, <https://sn.rs/v9zza>.

33 Dinko Gruhonjić, „Medijski softver velikosrpskog kompjutera”, *Slobodna reč*, 11. januar 2021, <https://sn.rs/qb0b9>.

34 Dinko Gruhonjić, „Republika Srpska će propasti, Stanivuković je četnički mainstream, a Banjaluka rezervat za ratne zločince; Vučić ima luđački plan...”, *Slobodna Bosna*, 8. januar 2024, <https://sn.rs/klams>.

35 Dinko Gruhonjić, „Za televizijski dom — spremni!”, *E—novine*, 2. maj 2010, <https://sn.rs/e0hb7>.

36 Исто.

37 Исто.

38 Šunjić, „Dinko Gruhonjić za *Prometej.ba*”, исто.

39 Gruhonjić, „Republika Srpska će propasti”, исто.

И Иван Виденовић се слаже да је РС нова НДХ. Он тврди да је „Република Српска, настала 9. јануара 1992, геноцидна држава, јер је читав њен политички и војни врх осуђен за геноцид”, додајући томе да су „једине две државе на овим просторима које су починиле геноцид НДХ и Република Српска”⁴⁰. Српска је, према Виденовићу, „духовна и морална наследница НДХ: по имену, начину настанка, прогону несрба, званичним политикама, преовлађујућим моралним вредностима, клерикализму и понашању највиших државних функционера”⁴¹. На посебној конференцији за штампу, Виденовић је објаснио да РС постаје буквално исто што и НДХ оног тренутка када се одвоји од БиХ. Тада она и формално постаје „геноцидна држава”⁴². Томислав Марковић је у тексту „Да ли Република Српска личи на НДХ?” подржао овакво Виденовићево резонување, осудивши све оне који „не дозвољавају слободним људима да користе своје уставно право на слободу мишљења и говора — поготово кад је оно што мисле и говоре жива истина”⁴³.

Соња Бисерко тврди да је „Република Српска творевина утемељена на злочину и као таква суштински предодређена за деструкцију”⁴⁴, описујући је као „наци-творевину под међународним протекторатом, која трули јер није у стању да се одрекне својих великосрпских циљева”⁴⁵. Биљана Србљановић је, уз слику књиге *Историја Републике Српске*, написала: „Прво је био геноцид, а онда `држава` — крај историје”⁴⁶. Снежана Чонградин је сагласна да је Република Српска „ентитет настао на злочинима и геноциду”, да је данас „Милорад Додик продужена рука геноцидне политике”, а „Кустурица, чувар ратнозлочиначког идентитета”⁴⁷. Бранислав Јелић се хвали да на његовом порталу *E-novine* „третирамо Републику Шумску као геноцидну творевину”, „парадржаву створену на лешевима људи по којима (данас) некажњено газе њихови целати”, најавивши да ће њен „рок трајања одређивати правдољубивост читавог демократског света”⁴⁸ — што значи: што пре РС нестане, то је више правде у свету.

Стигматизацију Српске као „геноцидне творевине”, а њеног становништва као „нацификованог” налазимо и код „антинационалиста” из Републике Српске,

40 Д.Н. „Професор Иван Виденовић поновио усред Београда: Република Српска је геноцидна” (у чланку се налази и видео-запис Виденовићеве изјаве), *Политика*, 21. јуни 2024, <https://sn.rs/ivf89>.

41 Твитер налог Ивана Виденовића @i_videnovic, 7. јуни 2024, <https://sn.rs/zb9rc>.

42 Zajednička konferencija za novinare prof. dr Ivana Videnovića, Čedomira Stojkovića i Zoran Vuletića, Medija Centar, 20. јуни 2024, <https://sn.rs/s1jxp>.

43 Tomislav Marković, „Da li Republika Srpska liči na NDH?”, *Al Jazeera*, 6. јули 2024, <https://sn.rs/ey0gr>.

44 Sonja Biserko, *Srbija na Orijentu*, Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, 2004, стр. 405.

45 Исто, 372.

46 „Biljana Keller”, Фејсбук статус Биљане Србљановић, 10. март 2017, <https://sn.rs/xfmfz>.

47 Snežana Čongradin, „Srbrljanje”, *Danas*, 27. avgust 2020, <https://sn.rs/rjy00>.

48 Branislav Jelić, „Korak napred, dva Coraxa nazad”, *E—novine*, 15. februar 2014, <https://sn.rs/a1uv4>.

попут Срђана Шушнице, који у тексту „Име и презиме бх. геноцида је Република Српска”, пише:

[...] Додик и дио русофилске елите у Бањој Луци и Београду управо на темељу успјешног геноцида и етничког истребљења несрба са ових простора учвршћује режим и позицију РС-а као парадржавне творевине. [...] То је политика апсолутне негације геноцида и политика очувања РС-а [...]. Грађани у РС-у су потпуно под индоктринацијом и нису у стању одвојити себе од злочиначког политичког подухвата какав је РС⁴⁹.

Још један „антинационалиста” из Републике Српске, Драган Бурсаћ објашњава да је РС „настала у геноциду од Приједора до Сребренице, на ватри живих људских тијела у Вишеграду, у агонији масовних силовања по источној Босни, у убијању дјеце, масовном протјеривању, етничком чишћењу”⁵⁰. У тексту „Лична карта Републике Српске” (чији је један од међуналова: „Злочиначка за сва времена”) он пише:

„Настала сам у плански припреманом, елитоциду, урбициду и на концу геноциду. Настала сам на домовима протјераних несрба од Новог Града до Требиња. Населила сам туђе куће, туђу земљу, туђе посједе, неким другим људима, само зато што су се Србима звали. Прије тога, у логоре сам стрпала сваког ко ми се није хтио поклонити. Чули сте за Омарску и Трнопоље, чули сте за планска масовна силовања, чули сте за живе ломаче. Е, то сам ја, то је мој идентитет, то је моја нарав. Сребреница је моје геноцидно исходиште. О да, то сам ја, Република Српска, како ме не препознајете?”⁵¹

Чак и сами наслови текстова Драгана Бурсаћа са сајта *Al Jazeera* показују њихов пропагандни карактер усмерен на негирање права на постојање Републике Српске:

„Геноцид има своје политичко име и презиме, а то је ‘Република Српска’. „Наци-журка у славу творевине настале на геноциду и злочинима”⁵²; „Геноцидна творевина против Срђана”⁵³; „Геноцидна рука око Мелихиног врата”⁵⁴; „Порука Додик: Република Српска није требала постојати”⁵⁵; „Сјећање на српске злочине

49 Srđan Šušnica, „Ime i prezime bh. genocida je Republika Srpska”, *Al Jazeera*, 11. juli 2016, <https://sn.rs/0bshq>.

50 Dragan Bursać, „Karadžićeva paradržava na krvi tuđe djece”, *Interview.ba*, 8. maj 2019, <https://sn.rs/nphte>.

51 Dragan Bursać, „Lična karta Republike Srpske”, *Radio Sarajevo*, 9. januar 2020, <https://sn.rs/3jp0y>.

52 Dragan Bursać, „Naci-žurka u slavu tvorevine nastale na genocidu i zločinima”, *Al Jazeera*, 9. januar 2019, <https://sn.rs/5l5je>.

53 Dragan Bursać, „Genocidna tvorevina protiv Srđana”, *Al Jazeera*, 9. mart 2019, <https://sn.rs/1g42d>.

54 Dragan Bursać, „Genocidna ruka oko Melihinog vrata”, *Al Jazeera*, 3. avgust 2019, <https://sn.rs/3cp1o>.

55 Dragan Bursać, „Poruka Dodiku: Republika Srpska nije trebala postojati”, *Al Jazeera*, 25. avgust 2019, <https://sn.rs/dwyqs>.

неодвојиво од српског идентитета”⁵⁶; „Божићни тријумф геноцида”⁵⁷; „Српским стазам геноцида”⁵⁸; „Затвор звани Република Српска”⁵⁹; „Република Српска је највећи споменик геноциду на свијету”⁶⁰...

Пошто је „РС ентитет омеђен масовним гробницама”⁶¹, „бити непријатељ таквог ентитета, са таквим органским поријеклом, таквим наканама и идеологијом, заправо једна врста части и обавезе”⁶². Описујући једну (свадбену?) колону аутомобила у Републици Српској, Бурсаћ каже:

„Мени изазива бол та поворка аутомобила пуних примитиваца, жељних крви који су терет људском друштву и понос накарадном систему, а који се одазива на име Република Српска. [...] Ако се примитивац весели, крв тече. И тећи ће све док се примитивци, националисти, четници опште праксе и усмјерне интенције не елиминишу из нашег друштва. Они или ми. Нема средине”⁶³.

Пишући пак о становницима Републике Српске, које назива „републикосрбијанцима”⁶⁴, Бурсаћ каже да је од „болести национализма оболио и град (Б. Лука) и полуљуди у њему”⁶⁵, па свима њима предсказује Олују и „колоне српских избјеглица [...] на тракторима”⁶⁶, уз опаску да ће „са собом понијети дио БиХ само колико се закачи на опанак, ципелу и тракторску гуму”, а „и то је превише”⁶⁷.

Контекст и функција инверзног национализма према РС

Сви они чиниоци који производе инверзни национализам у Србији — а о којима сам опширније писао у раду „Друштвени корени инверзног национализма” (2024)⁶⁸ — делују и у случају стигматизације Републике Српске у делу нашег јав-

56 Dragan Bursać, „Sjećanje na srpske zločine neodvojivo od srpskog identiteta”, *Al Jazeera*, 6. decembar 2019, <https://sn.rs/vil2p>.

57 Dragan Bursać, „Božićni trijumf genocida”, *Al Jazeera*, 10. januar 2020, <https://sn.rs/dvvsu>.

58 Dragan Bursać, „Srpskim stazama genocida”, *Al Jazeera*, 22. februar 2020, <https://sn.rs/5t4ww>.

59 Dragan Bursać, „Zatvor zvani Republika Srpska!”, *Al Jazeera*, 28. juli 2021, <https://sn.rs/phdok>.

60 Dragan Bursać, „Republika Srpska je najveći spomenik genocidu na svijetu”, *Al Jazeera*, 7. juli 2021, <https://sn.rs/3tyah>.

61 Dragan Bursać, „Kosovo je država, a RS entitet omeđen masovnim grobnicama!”, *Autonomija*, 30. april 2023, <https://sn.rs/py4ct>.

62 Dragan Bursać, „Čast je biti na Dodikovom zakonu neprijatelja RS—a”, *Al Jazeera*, 19. juli 2023, <https://sn.rs/m7mxz>.

63 Dragan Bursać, „Krvavo lice Senada Sejfića je spomenar Republike Srpske”, *Radio Sarajevo*, 4. septembar 2023, <https://sn.rs/pwzn2>.

64 Bursać, „Karadžićeva paradržava na krvi tuđe djece”, исто.

65 Dragan Bursać, „Mom prijatelju Srđanu Šušnici”, *Autonomija*, 10. april 2025, <https://sn.rs/t3n3y>.

66 Dragan Bursać, „Milorade, idi do kraja i napusti BiH zauvijek!”, *Radio Sarajevo*, 15. februar 2020, <https://sn.rs/j6ufg>.

67 Исто.

68 Слободан Антонић, „Друштвени корени инверзног национализма”, *Социолошки преглед*, vol. LVII (2024), no. 3, стр. 862—894, <https://sn.rs/b1d1i>.

ног мњења. Компрадорска интелектуална и медијска елита, нормализујући (нео)колонијално потчињавање Србије у свим животним доменима⁶⁹, као *првобитни њих* који оправдава патернализам (нео)колонијалних центара над Србијом узима наводно ендемски и (само)деструктивни „српски национализам”, а посебно „српске злочине” почињене у рату деведесетих⁷⁰. Република Српска је згодна тема у оквиру таквог аутоколонијалног наратива, будући да она обједињује митски „првобитни грех” („геноцид у Сребреници”) с главним актуелним идеолошким непријатељем — „српским национализмом”⁷¹ — како се карактерише изразита национална самосвест већине грађана Републике Српске.

Још један специфичан чинилац је на делу у овом случају. Као што сам већ детаљније објаснио на другом месту⁷², бошњачки национализам као и снаге из иностранства које га подржавају, теже унитарној БиХ у којој су Бошњаци демографска и политичка већина, док су Срби и Хрвати у процесу асимилације или тихог исељавања. Но, унитаризација БиХ немогућа је све док постоји Република Српска. Због тога је неопходно непрекидно приказивати Српску као геноцидну творевину, а њене садашње браниоце као непоправљиве „српске националисте”, који продужавају „ратнозлочиначку политику деведесетих”. Наравно, реч је о типичној политичкој пропагандној матрици, која је у противуречности, како са историјским чињеницама, тако и са демократским расположењем Срба у БиХ.

Међутим, баш зато што је реч о пропагандној матрици, од посебног је значаја да постоје Срби који такође заступају мантре бошњачког шовинизма о Републици Српској као „геноцидној творевини” и „српском национализму” као доминантној идеологији у Републици Српској. Као што је већ добро примећено,

„трик је у томе да Србину који шири мржњу према Србима не можеш приговорити да је, рецимо, бошњачки екстремиста. Не мора нико од Бошњака

69 Слободан Антонић, „Компрадори као део ТНKK: Случај Србије = Compradors as part of TCC: The case of Serbia”, *Социолошки љрепег*, vol. LVI (2022), no. 4, стр. 1169–1191, <https://sn.rs/szcyс>

70 Као пример наводим став редовног колумнисте листа *Danas* и професора Филозофског факултета у Новом Саду: „Питање ратних злочина је централно питање српског друштва. Онај угаони камен, алфа и омега, квинтесенција. Зато што, без суочавања са наслеђем ратних злочина, нема ни раста плата и пензија, ни страних инвеститора, ни правне државе, ни борбе против корупције, ни брзих пруга, ни људских права, ни демократије, па чак ни водовода и канализације”; Aleksej Kišjuhas, „Četničko čišćenje”, *Nomad.ba*, 16. novembar 2021, <https://sn.rs/2lrep>.

71 Слободан Антонић, (2025): „`Српски национализам` као стигма и њена генеалогичка”, *Концепции национализма и иаириотизма у српском политичком дискурсу: средњи век, нови век, савремено доба*, књ. 2, приредили Смиља Марјановић-Душанић и Александар З. Савић, стр. 771–809, <https://sn.rs/ra8kz>. Београд: Универзитет, Филозофски факултет.

72 Слободан Антонић (2025): „Антисрбизам у БиХ: од историјског ревизионизма до укидања Српске”, *ЛИК: часопис за књижевност, језик и културу*, Андрићев институт, год. 11, бр. 16, у штампи.

да шири мржњу према Србима међу Бошњацима — трпјели би санкције, политичке, правне, моралне. Али, просјечан Бошњак слуша како су Срби злочинци, четници, фашисти... а све то му причају сами Срби. Па, ако они причају, ваљда знају сами себе”⁷³.

Зато се у бошњачким медијима аутошовинистичким наративима Срба из Републике Српске даје велики публицитет, чиме се непрестано производи националистичка радикализација Бошњака. Јер, након таквих објава, следе коментари попут оног Реуфа Бајровића:

„Наши свјетови су неповратно сукобљени и дугорочно нема мјеста на овом комаду планете земље да оба та свијета преживе. Zero sum game. Или ће (БиХ) бити држава како ми хоћемо — дакле доминација већине — или ће бити по њиховом, тј. нас неће бити. ‘Помирење’ само отупљује оштрицу реалности”⁷⁴.

Такво индуровање шовинистичке и аутошовинистичке нетрпељивости према Републици Српској има за последицу непрестану вербалну криминализацију не само овог ентитета и његових институција, већ и *дехуманизацију* целокупног становништва Српске. Јер, грађани Српске су криви, као што смо видели, зато што „упорно гласају за националисте”, „мрзе Муслимане” и „неће да се суоче са својом прошлошћу”. Тиме се они желе ставити изван категорије нормалних индивидуалних, колективних и правних бића којима припадају извесна неотуђива права, укључујући и права на егзистенцију институција, националне културе и националних идентитета. Када се, дакле, тим начином дехуманизују људи и криминализују институције, када се пропагандом учини да њихово право и егзистенција више нису неупитни, тако се припрема пут за *ликвидацију* предмета негативне пропаганде. Јер, говорни акти саставни су део чинидбе: чим неко каже: „Српска је геноцидна творевина” или „Српска не треба да постоји”, он је тиме већ отпочео акте агресије и *обезљуђивања у језику*. А то је само први корак у низу: дехуманизација — криминализација — искључење — уништење.

У том смислу, сатанизација Републике Српске као „геноцидне творевине” несумњиво је позив на њену ликвидацију — упркос *легијимитету* Српске који произилази како из *међународној љрава* (Дејтонског споразума), тако и из *демократске воље становништва*. То је, заправо, прикривени позив на насиље, позив на насилну промену једног међународног уговора *јројив воље већине становништва* једног од два ентитета. А таква промена могућа је само ратом. Зато је овако острашћен и неодговорни наратив, препун дерогативних лексема и фраза, а који се по правилу завршава позивом на укидање Републике Српске — дакле позивом на рушење уставно-правног поретка БиХ — само врста скривеног *рајној хушкања*. И будући да је сваки рат у БиХ, па и током последњих стотинак година,

73 Горан Гаврић, „Ренесанса Алијиних Срба или Златно доба корисних будала”, *Српски културни клуб*, 30. мај 2020, <https://sn.rs/gk3a2>.

74 Твитер налог Реуфа Бајровића @ReufBajrovic, 5. април 2020, <https://sn.rs/zifaj>.

био праћен међуетничким злочинима, лако се може предвидети да ће тако бити и у рату у коме Република Српска треба да буде „укинута”. Зато је овакав наратив, у крајњој линији, призивање и нових злочина усмерених пре свега против Срба и цивилног становништва Републике Српске⁷⁵.

Тако се у самом начину на који инверзни национализам приступа Републици Српској учестало показује да се испод привида пацифизма, космополитизма и борбе за људска права, често крије залагање за рушење уставно-правног поретка БиХ, а што није ништа друго до позив на ново етничко насиље — као што се иза привида „објективности” и „чишћења сопственог дворишта” крије преузимање становишта другог етничког шовинизма (бошњачког), односно његовог ауторитарног пројекта уништења конфедералног карактера БиХ, са циљем унитаризације и мајоризације БиХ друштва, а како би се од Срба и Хрвата направили грађани другог реда⁷⁶.

Посебно је неприхватљиво пропагандно изједначавање Републике Српске и НДХ. Реч је о познатом низу дисквалификација који доводи до успостављања лажне паралеле: 1. У Сребреници је извршен геноцид; 2. Република Српска је, онда, геноцидна творевина; 3. НДХ је држава геноцида; 4. дакле, НДХ = Р. Српска. Консеквенца оваког закључивања је ова: 1. Сваки нормалан човек је против НДХ; 2. Сваки нормалан човек треба да је против Р. Српске; 3. Р. Српску треба укинути⁷⁷. Међутим, не може се по карактеру и консеквенцама изједначавати осветничко стрељање заробљених непријатељских војника (1995), са систематским геноцидом стотина хиљада жена, деце и свог другог цивилног становништва само зато што су припадници „погрешне” нације (1941–1945). НДХ је имала систем логора

75 Док се подмеће да се Република Српска, као „звер” храни децом, истина је заправо тачно супротна — тамо где у Отаџбинском рату није било Републике Српске и њене ефективне власти, жртве агресије различитих паравојних формација и муџахединских постројби била су управо деца (*Генеза Муслиманској брајџства и радикалној ислама у Босни и Херцеговини*. Бања Лука: ЈУ Центар за друштвено-политичка истраживања Републике Српске, 2024 <https://sn.rs/9cbq9>), попут деветогодишње Мирјане Драгичевић из Доње Биоче, општина Илијаш — данас у ФБиХ — коју су тројица припадника 2. батаљона Седме муслиманске бригаде Армије БиХ, по заузећу села, 28. децембра 1992, вишеструко силовали испред мајке Радмиле, а затим стрељали. Мајка је преживела и сведок је овог страшног и још увек некажњеног злочина (*Дјеца жртве ратна 1991–1995*. Бања Лука 2022: Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, <https://sn.rs/9xfe9>, стр. 46–47).

76 Антонић, „Антисрбизам у БиХ: од историјског ревизионизма до укидања Српске”, исто.

77 Слична паралела у Хрватској се прави и са Републиком Српском Крајином. Жарко Пуховски каже: „Тзв. Република Српска Крајина има на овим просторима сличности само с НДХ. Извана доведено, без икаквих демократских категорија, злочиначки режим који је требао пасти. Но како се у Хрватској тугује за људима који су без суђења побијени на Блајбургу, тако у Србији тугују за људима који су истјерани из Крајине или тамо поубијани 1995”; Boris Orešić, „Puhovski u briefingu: ‘Milanović je preko Kolinde poslao poruku Plenkoviću. Možemo? Jedna stvar tu mi je nezamisliva...’”, *Jutarnji list*, 5. listopada 2021, <https://sn.rs/xdrvs>.

смрти за масовно истребљење Срба, Јевреја и Цигана⁷⁸, то је радила четири године и успела да зверски побије можда и милион људи. Како се то може изједначити са ратним злочинима у БиХ 1992–1995, чак и уз сва пропагандна претеривања и измишљања?⁷⁹

Поборници тезе да је РС геноцидна творевина никада то неће рећи, рецимо, за данашњу Републику Хрватску, иако је у њеним темељима продужени, троделни геноцид над тамошњим Србима: 1. истребљење (1941–1945); 2. протеривање (1991–1995); 3. асимилација (1995–2025)⁸⁰. Република Српска је, међутим, настала као резултат борбе да се спречи нови геноцид – имајући у виду управо искуство са геноцидом над Србима у Другом светском рату.

„Сећање на 1941. у народу је постојало перманентно и у континуитету, а када је 1990–1991. дошло до `обнове сећања` оно је само институционализовано и прешло у јавни простор. [...] Мотив присуства 1941. у српском народу 1992. године био је одлучујући за самоорганизовање и отпор у предстојећим ратним сукобима”⁸¹.

„Управо су сјећање на геноцид над Србима у Независној Држави Хрватској за вријеме Другог свјетског рата и страх да се он не понови, били кључни узроци оснивања Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини, као првог корака ка стварању Републике Српске”⁸².

78 Антонић, С. (2021) „Траума Јасеновца”, *Култура: часопис за теорију и социологију културе и културну политику*, бр. 172 стр. 83–98, <https://sn.rs/8pq5e>.

79 Као пример пропагандне фабрикације злочина анализирао сам случај тобожњих „белих трака” у Приједору: Антонић, С. (2019) „Изумевање злочина: сарајевска `шака воде` и приједорске `бијеле траке`”, *Жрнов: часопис за културу, науку и уметност*, год. 6, бр. 10 (зима), стр. 4–11. О томе исто пише и Борис Радаковић, „Злоупотреба Холокауста у муслиманској ратној пропаганди: студија случаја `Приједор 1992. године`, *Тридесет и једина Републике Српске (1992–2022): искуства прошлости и изазови будућности*: зборник радова, ур. Павловић, Д. стр. 41–70. Бања Лука: Графид и Центар за друштвено-политичка истраживања Републике Српске, 2022, <https://sn.rs/tbeih>.

80 Срба је 1890. у Хрватској и Славонији било 26%, после геноцида у НДХ остало их је у СР Хрватској 14%, а после Бљеска и Олује има их тек 2% – али, „90% српске деце у школи похађа католичку веронауку”; видети: Антонић, С. (2021) „Идејна основа `продуженог геноцида` над Србима у Хрватској”, *Савремено стање идентитета крајинских Срба*, Нови Сад: Матица српска, , стр. 123–144, <https://sn.rs/kwsm6>.

81 Девећ, Н. (2022) „Мотив `никад више 1941.` у историјском контексту стварања Републике Српске 1992. године, *Република Српска: положај, историја, идентитет*: зборник радова, бр. 1, ур. Драгиша Д. Васић, стр. 65–87, <https://sn.rs/nm6dh>. Бања Лука: Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, стр. 65.

82 Горан Лагиновић, „Свједочења српских државника и политичара о узроцима оснивања Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини 1992. године”, *Двадесет и једна година Народне скупштине Републике Српске*, ур. Рајко Кузмановић, Бања Лука: Академија наука и уметности Републике Српске и Народна скупштина Републике Српске, 2017, стр. 112; нав. Девећ, 67.

„Републику Српску не можемо сматрати резултатом неког конкретног политичког програма, већ као израз самоодбрамбеног рефлекса. Као српско *никад више*”⁸³.

Република Српска, дакле, није створена на геноциду већ управо „због потребе да се он спречи — тј. као гарант опстанка једне нације у условима јасно изражених истребљивачких намера непосредног окружења”⁸⁴. А судећи по односу околних националиста према Републици Српској, те намере и даље су актуелне. Уопште, чињеница је да тамо у БиХ где нема Републике Српске више готово да нема ни Срба. У Федерацији БиХ број Срба данас је мањи за 420.000 у односу на 1991, и износи тек 2% житеља ФБиХ. Насупрот томе, у „геноцидној” Републици Српској, Хрвати и Муслимани чине 17% становништва — колики је удео националних мањина и у Србији без КиМ (за коју смо видели да се пореди с нацистичком Немачком!), док је удео Срба у „европској” Хрватској смањен на такође безначајних 2%. Инверзни национализам би могао да одговори на питање како то да је у „геноцидној” Српској и у „наци” Србији удео националних мањина *осам њуша* виши него у „мултикултурној” ФБиХ и у „европској” Хрватској? Чудан неки геноцид и чудан неки нацизам.

Слободно се може рећи да су два главна симптома инверзног национализма у Србији нетрпељивост према Српској православној цркви и нетрпељивост према Републици Српској. О првом феномену, у случају ковида-19 (2020), већ сам писао⁸⁵, а у овом тексту је приказан и овај други феномен. Република Српска смета бошњачком, па и хрватском шовинизму као препрека за *Die Endlösung* „српског питања” западно од Дрине – зато у тамошњим срединама има толико бесова на њу. Али, раширена нетрпељивост према Републици Српској у делу наше јавности оптерећеном инверзним национализмом, не само да је бизаран, већ је и опасан феномен, будући да угрожава саму егзистенцију РС, као и опстанак Срба у БиХ. Део друштвеног одговора на ту појаву свакако треба да буде јачање културних веза Србије и Српске, као и активнија културна политика у Републици Србији у правцу потискивања предрасуда према РС, као и с циљем успостављања културног обрасца националног интегритета. Међутим, тек ће сасецање друштвених корена инверзног национализма трајније да онемогући негативни утицај ове појаве.

83 Драгослав Илић, „Историјске претпоставке настанка Републике Српске: Република Српска као српско ‘никад више’”, *Република Српска у Одбрамбено-оштрабинском рату: историјски преглед*, ур. Драгослав Илић и др. стр. 11–28. Бања Лука: Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, 2018, <https://sn.rs/q5060>, стр. 28. Бања Лука: 2018),

84 Александар Ламброс, „Срећан ти рођендан, Републико Српска!”, *Патриот*, 10. јануар 2018, <https://sn.rs/6eu54>.

85 Слободан Антонић, „Ковид-19, религија и морална паника: случај Србије”, *Утицај њангемике ковид-19 на друштвене и психолошке процесе: зборник радова*, ур. Владимир Вулетић, стр. 87–100, <https://sn.rs/zwa92>. Београд: Универзитет, Филозофски факултет, 2021.

ЛИТЕРАТУРА:

- Антић, Ч. и Кеџмановић, Н. (2016) *Историја Републике Српске*, Београд: Недељник.
- Антонић, С. „`Српски национализам` као стигма и њена генеалогичка”, *Концепции национализма и империализма у српском политичком дискурсу: средњи век, нови век, савремено доба*, књ. 2, приредили Марјановић—Душанић, С. и Савић, А. З. (2025), Београд: Универзитет, Филозофски факултет, стр. 771—809
- Антонић, С. (2025) „Антисрбизам у БиХ: од историјског ревизионизма до укидања Српске”, *ЛИК: часопис за књижевност, језик и културу*, Андрићев институт, год. 11, бр. 16, у штампи.
- Антонић, С. (2024) „Друштвени корени инверзног национализма”, *Социолошки преглед*, vol. LVII, бр. 3, стр. 862—894, <https://sn.rs/b1d1i>.
- Антонић, С. (2019) „Изумевање злочина: сарајевска `шака воде` и приједорске `бијеле траке`”, *Жрнов: часопис за културу, науку и уметност*, год. 6, бр. 10 (зима), стр. 4—11.
- ЦДПРС (2024) *Генеза Муслиманског браћинства и радикалног ислама у Босни и Херцеговини*. Бања Лука: ЈУ Центар за друштвено-политичка истраживања Републике Српске, <https://sn.rs/9cbq9>
- Девећ, Н. (2022) „Мотив `никад више 1941.` у историјском контексту стварања Републике Српске 1992. године”, *Република Српска: положај, историја, идентитет*: зборник радова, бр. 1, ур. Васић, Д. Д. стр. 65—87, <https://sn.rs/nm6dh>. Бања Лука: Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица.
- Илић, Д. (2018) „Историјске претпоставке настанка Републике Српске: Република Српска као српско `никад више`”, *Република Српска у Одбрамбено-отачинском рату: историјски преглед*, ур. Илић Д. и др. стр. 11—28. Бања Лука: Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, <https://sn.rs/q5o60>.
- Милутиновић, З. (2018) *Бијелка за прошлост: Иво Андрић и бошњачки национализам*. Београд: Геопоетика издаваштво.
- Радаковић, Б. „Злоупотреба Холокауста у муслиманској ратној пропаганди: студија случаја `Приједор 1992. године`”, *Тридесет година Републике Српске (1992—2022): искуства прошлости и изазови будућности*: зборник радова, ур. Павловић, Д. (2022), Бања Лука: Графид и Центар за друштвено-политичка истраживања Републике Српске стр. 41—70., <https://sn.rs/tbeih>.
- Танасковић, Д. (2023) *Бошњаци на стрављивости „босанства”*. Нови Сад: Матица српска.

Slobodan Antonić

University in Belgrade, Faculty of Philosophy – Sociology Department, Belgrade

INVERSE NATIONALISM AGAINST REPUBLIKA SRPSKA

Abstract: The introduction explains the concept of inverse nationalism, then the first part of the paper lists some characteristic examples of inverse nationalism towards Republika Srpska, and the second part of the paper explains the context and the function of inverse nationalism towards Republika Srpska. All those factors that otherwise produce inverse nationalism in Serbia also operate in the case of the stigmatization of Republika Srpska in a part of our public opinion. The comprador intellectual and media elite, normalizing the (neo)colonial subjugation of Serbia in all domains of life, takes the supposedly endemic and (self)destructive “Serbian nationalism”, and especially the “Serbian crimes” committed in the 1990s war, as the original sin that justifies the paternalism of (neo)colonial centres towards Serbia. Republika Srpska is a convenient subject within such an autocolonial narrative, as it unites the mythical “original sin” (“the Srebrenica genocide”) with the main current ideological enemy — “Serbian nationalism” — as characterized by the pronounced national self-consciousness of the majority of Republika Srpska citizens.

Key words: *culture wars, nationalist propaganda, internalization, oikophobia, cultural policy.*